

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตรในหลายรูปแบบ จึงทำให้การเกษตรเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศมาเป็นระยะเวลานาน เมื่อเวลาผ่านไปด้วยความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมหลายแห่งได้ถูกพัฒนาให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ (Thailand Convention & Exhibition Bureau, 2561) เป็นประเภทของการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่จัดขึ้นในฟาร์มหรือไร่นาสวนเกษตรกรรมต่าง ๆ ด้วยจุดประสงค์เพื่อการพักผ่อนและการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการทำฟาร์ม การผลิตอาหาร หรือการทำปศุสัตว์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยสร้างประโยชน์ให้แก่เจ้าของฟาร์ม เนื่องจากการอนุรักษ์ที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมและสร้างรายได้เพิ่มเติมจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้เข้าชมสามารถเลือกทำกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถทำได้ทั้งฟาร์มเท่านั้น เช่น การเลือกเก็บผักหรือผลไม้ด้วยตนเอง การให้อาหารสัตว์ การศึกษาพืชพันธุ์ต่าง ๆ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมการเกษตร วิถีชีวิตการเกษตรที่ผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนการศึกษาเรียนรู้การแลกเปลี่ยน และการเพิ่มรายได้สู่ท้องถิ่นชุมชนได้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นประเภทของการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การท่องเที่ยวไปยังฟาร์มการเกษตรหรือฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อเป็นการสัมผัสกับธรรมชาติและท่องเที่ยวไปในตัว อีกทั้งยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจที่สามารถเข้าร่วมได้ กิจกรรมเหล่านี้เต็มไปด้วยประสบการณ์ที่หลากหลายและน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่ม เป็นเหตุให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นเป็นที่นิยมมากขึ้น

การท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญของประเทศไทย ในแต่ละปีจะมีชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าปีละ 32 ล้านคน จากสถิติกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาประเทศไทยระหว่างปี 2558-2562 มีนักท่องเที่ยวรวม 176,139,196 คน และมีรายได้ 8,739,355 ล้านบาท ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาประเทศไทยระหว่างปี 2558-2562

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	รายได้ (ล้านบาท)
2558	29,923,185	1,457,150 ล้านบาท
2559	32,529,588	1,663,155 ล้านบาท
2560	35,591,978	1,831,105 ล้านบาท
2561	38,178,194	1,876,137 ล้านบาท
2562	39,916,251	1,911,808 ล้านบาท
รวม	176,139,196	8,739,355 ล้านบาท

(กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

รายงานขององค์การท่องเที่ยวแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) พ.ศ. 2558 กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีผลต่อเนื่องในมิติเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยรายได้เป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการขยายตัวของเศรษฐกิจ พร้อมกับช่วยสร้างงานทั้งในภาคการท่องเที่ยว การบริการและธุรกิจที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยว และการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มากกว่าร้อยละ 50 จากสาขาการท่องเที่ยว จากสถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติและรายได้จากการท่องเที่ยวระหว่างปี 2558-2562 แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าในอีก 15 ปีข้างหน้าจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติมากถึง 67 ล้านคน ทั้งนี้การคาดการณ์ดังกล่าวเป็นไปตามแนวโน้มที่ควรจะเป็นภายใต้สถานการณ์การท่องเที่ยวภาวะปกติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

จากความสำคัญดังกล่าว เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการด้านการท่องเที่ยว รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ในด้านวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2560 ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) โดยในยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งมีการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับชุมชน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวสนับสนุนให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในบริบทที่เหมาะสม โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) รวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่จะก่อให้เกิดความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนในระยะยาวนั้น หัวใจสำคัญ คือ การเพิ่มผลิตภาพ การผลิต (Productivity) บนพื้นฐานของการพัฒนาและใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมที่ผสมผสานกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้อง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และการสร้างมูลค่าของสินค้าและบริการที่สูงขึ้น (Value Creation) ในประเด็นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ “การพัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย” เพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวโลกที่มีความเป็นมืออาชีพและสร้างความประทับใจที่คุ้มค่ากับนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยต้องเน้นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวที่สูงขึ้นให้กับประเทศ ในระยะยาวต้องเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งพัฒนาเมืองท่องเที่ยวหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละเมือง เพื่อเป็นแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาและกระจายโอกาสในการสร้างรายได้ไปสู่เมืองและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ในขณะเดียวกันต้องใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบที่ได้รับความนิยม เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวนาชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน

และเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจาก การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความเกี่ยวข้องกับภาคการผลิตต่าง ๆ หลากหลายสาขา การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการเพิ่มรายได้และขยายโอกาสให้แก่ประชาชนในภาคเกษตร ซึ่งเป็นการสร้างช่องทางตลาดให้กับชุมชน รวมทั้งการให้บริการนักท่องเที่ยวในลักษณะของที่พักร้านอาหาร เครื่องดื่ม การให้บริการผู้นำชมท้องถิ่น ก่อให้เกิดรายได้จากการจำหน่ายสินค้า ทั้งผลผลิตสด ผลิตภัณฑ์แปรรูป หัตถกรรม ศิลปะประดิษฐ์ และเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกรและชุมชนได้เป็นอย่างดี การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถดำเนินการให้ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยเป็นการท่องเที่ยวที่คิดค้นนำเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพของเกษตรกรและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มากผสมผสาน ด้วยระบบการบริหารจัดการทรัพยากรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน จัดกิจกรรม จัดรูปแบบทางการท่องเที่ยว อันก่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายองค์ความรู้ของเกษตรกรที่นำไปสู่การถ่ายทอดภูมิปัญญาและเทคโนโลยี การเกษตร เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจและอยากเดินทางไปเที่ยว เพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยเพิ่มคุณค่าและคุณภาพ (Value Added) ในแต่ละกิจกรรม เสริมเส้นทางการท่องเที่ยวให้เป็นกิจกรรมที่ยั่งยืน หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวบ้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เกิดประโยชน์ในการสร้างรายได้แก่ชุมชนและเกษตรกรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยในการฟื้นฟูทรัพยากร การเกษตรและการจัดสรรผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่การเกษตรยังเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชนบท (Akpınar, Talay, Ceylan & Gundus, 2010) นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตการเกษตรที่จะนำมาสู่ความยั่งยืน ทั้งมิติเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเพิ่มพูนประสบการณ์ ได้ศึกษาหาความรู้ ทั้งในเชิงวิชาการและประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การศึกษาวัฒนธรรมการเกษตร วิถีชีวิตของชุมชน การเกษตร การเรียนรู้ขั้นตอนการเกษตร การสาธิตการประกอบอาชีพทางการเกษตร มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ให้ความรู้ทางการเกษตรและภูมิปัญญาชาวบ้านการชื่นชมความงามในแหล่งเกษตรกรรม รวมไปถึงการซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้และความเข้าใจบนพื้นฐานความรับผิดชอบและความมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น (วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ, 2561) สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยในปัจจุบัน มีความโดดเด่นของผลผลิตทางการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ด้านการเกษตร เทคโนโลยี การเกษตร รวมทั้งความงดงามของทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ของทั้งภาครัฐและเอกชนรายใหญ่มีศักยภาพในการพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสูง แต่แหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กของเกษตรกรรายย่อยและชุมชน ยังขาดการนำเสนอผลผลิตที่น่าสนใจและขาดการส่งเสริมที่ครบวงจร (ราณี อิศัยกุล, วัชรภรณ์ อิศัยกุล, ทิพย์ภรณ์ รัตนลาภ, รชพร จันทรสว่าง และชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2558)

สำหรับจังหวัดสระแก้ว รัฐบาลได้ส่งเสริมให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรอง แม้จะเป็นจังหวัดค่อนข้างใหม่ ซึ่งแยกมาจากจังหวัดปราจีนบุรี แต่ก็เก่าแก่ด้วยอารยธรรมโบราณมากมาย และมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา รวมทั้งยังมีประติมากรรม

มหัศจรรย์ทางธรรมชาติ เช่น “ละลุ” ตั้งอยู่สุดชายแดนอรัญประเทศ เป็นประตูบานใหญ่เปิดไปสู่ประเทศกัมพูชา (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระแก้ว, 2563) สำหรับจังหวัดสระแก้วมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เดินทางท่องเที่ยวระหว่างปี 2558-2562 ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว ระหว่างปี 2558-2562

นักท่องเที่ยว	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
ชาวไทย	711,539	818,295	859,457	900,685	881,725
ชาวต่างชาติ	45,975	48,542	49,698	50,866	50,333
รวม	757,514	866,837	909,155	951,551	932,058

(สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระแก้ว, 2563)

นอกจากนี้ จังหวัดสระแก้วมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรหลายแห่ง มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจ ได้แก่ สวนมะม่วงวงษ์นุกูล อำเภอวังสมบูรณ์ ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ สวนไม้ผลอินทรีย์ลุงผิน สวนป่าบ้านนาบุญป่าบุญมี เป็นต้น ดังนั้นจากสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทั้งจำนวนของนักท่องเที่ยวระยะทางหรือระยะเวลาของการเดินทางท่องเที่ยว แนวโน้มความสนใจของนักท่องเที่ยวแบบเรียนรู้ การเสริมสร้างประสบการณ์ หรือรวมไปถึงกระแสความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงนำไปสู่การศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน เพื่อความยั่งยืน เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน และเพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว โดยผลของการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว กับทั้งองค์กรต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมถึงผู้ที่สนใจจะลงทุนในการทำธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร นำมาสู่ความยั่งยืนทั้งมิติเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว

1.2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว

1.2.3 เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้ผลการวิจัยเชิงปริมาณเป็นข้อมูลสนับสนุนผลการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังต่อไปนี้

1.3.1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เกษตรกร ผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ผู้ให้บริการโฮมสเตย์ ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดสระแก้ว ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) จำนวน 2 แห่ง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

1) การศึกษาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 30 คน

2) การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 20 คน

3) การเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน และเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชน จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 50 คน

1.3.1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยในตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ได้แก่

1) ผู้นำชุมชน เกษตรกร ผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ผู้ให้บริการโฮมสเตย์ ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว และประชาชน เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนบ้านคลองอารางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน

2) ประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านแก่ง จำนวนทั้งสิ้น 13,487 คน (กรมการปกครอง, 2562) โดยใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว

3) นักท่องเที่ยวและประชาชนที่มาท่องเที่ยวบ้านคลองอาราง จำนวน 28 คน เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ซึ่งเป็นผู้ใช้บริการผ่านกิจกรรมเรียนรู้ต่าง ๆ ระหว่างเดือนธันวาคม 2563 - เดือนมกราคม 2564 จำนวน 28 คน เป็นผู้ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัย ได้แก่ พื้นที่บ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินศักยภาพพื้นที่ของชุมชนในตำบลบ้านแก่ง พบว่า บ้านคลองอารางมีศักยภาพและต้นทุนทางทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนสูงกว่าชุมชนอื่นในตำบลเดียวกัน อีกทั้งบ้านคลองอารางยังมีศักยภาพด้านทรัพยากรบุคคลที่เข้มแข็ง เช่น ผู้นำชุมชน ประชาชน และเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีความกระตือรือร้นสนใจที่จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมีนาคม 2563 - กุมภาพันธ์ 2564

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

การบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านคลองอาราง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การจัดการน้ำเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การจัดรายการน้ำเที่ยว การจัดที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก รวมทั้งการให้ความรู้ต่าง ๆ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเจ้ร่นำเที่ยวชมสถานที่ทำการเกษตรกรรม การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยชุมชน ปรารญชาวบ้าน ปัญหาและความสำเร็จในอาชีพเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีและเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ เพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัวและชุมชนในบ้านคลองอาราง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง จุดเด่นหรือความเข้มแข็งของชุมชนบ้านคลองอาราง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ในด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในของบ้านคลองอาราง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ร่วมกันคิด ตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินงาน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว สร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านคลองอาราง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มุ่งเน้นด้านการเกษตร การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีของชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ได้แก่ นักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ชุมชนบ้านคลองอารางมีรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน

1.6.2 ชุมชนบ้านคลองอารางนำรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืนมาใช้ เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทั้งรูปแบบที่เป็นสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

1.6.3 ชุมชนบ้านคลองอารางสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง มีความยั่งยืนทั้งมิติเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1.6.4 เกิดนักวิจัยชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาต่อยอดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
โดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน